

Slutrapport

Återrapportering av ekonomiskt stöd till lokalt brottsförebyggande projekt

Det sker mycket brottsförebyggande arbete runtom i landet, både som projekt och i den löpande verksamheten. Några av dessa insatser har kunnat genomföras med hjälp av ekonomiskt stöd från Brottsförebyggande rådet (Brå). Arbetet dokumenteras och efter insatsen lämnas en slutrapport till Brå.

Erfarenheterna från de olika projekten är många gånger intressanta för andra som arbetar med brottsförebyggande arbete och därför publicerar Brå ett urval av rapporterna på myndighetens webbplats.

För sakuppgifter och slutsatser står respektive författare eller organisation.

Fler rapporter finns att ladda ner på www.bra.se/lokaltarbete

2015-06-29

SLUTRAPPORT AV EKONOMISKT STÖD OCKELBO KOMMUN - FRAMGÅNGSFAKTORER FÖR FRAMTAGANDEPROCESSEN SAMT BRUKARPERSPEKTIVET FÖR SAMVERKANSMODELLEN SSPF I EN MINDRE KOMMUN

Inledande sammanfattning

Ockelbo kommun ville undersöka processen som lett till den SSPForganisation som vi har idag, de framgångsfaktorer som vi identifierat samt hur vi löst de eventuella problem som uppkommit. Vi ville också undersöka brukarperspektivet.

Detta skulle ske genom intervjuer med samverkansparter i SSPF samt med unga som deltagit i SSPF insats. Kontinuerlig handledning av projektets samverkanspartners från Linköpings universitet var också en del i utvärderingen.

Resultatet visar att arbetssättet fungerar bra på gruppnivå men på individnivå finns det förbättringsåtgärder att göra. Bland högre prioritet från ledningsfunktioner/styrgrupp att ha en uttalad SSPF- samordnare på del av tjänst som informerar föräldrar och ungdom om SSPF, håller samman arbetet, definierar målgruppen noggrant mm.

Byte av personer i grupperna har, trots att forskning visar att det inte ska vara av överdriven vikt, haft en negativ påverkan på processen.

Att vara en liten kommun har sina fördelar men kan också ha sina nackdelar i dessa sammanhang tex förtroendefrågan (relation till ungdom och/eller föräldrar gör att man tvekar att gå vidare med kunskap eller oro)

Utvärderingen visade också på fler områden att stärka upp och bygga vidare på. Detta gäller främst individnivå då arbetet på gruppnivå är väl fungerande men även det kommer att utvecklas vidare.

Bakgrund

Vi har utvärderat framtagandeprocessen samt brukarperspektivet för samverkansmodellen/arbetssättet SSPF i en mindre kommun.

I Ockelbo kommun arbetade vi tidigare i en konstellation för att samverka kring kommunens högstadieelever. De aktörer som samverkan inbegrep var: skolan, socialtjänsten, polisen, folkhälsa, beredskap, ungdomsgården och ungdomsmottagningen. Arbetssättet var ineffektivt, sekretessen gjorde det svårarbetat och risken var stor att vi inte kom i kontakt med de ungdomar som behövde stöd och hjälp. Det fanns heller inte något uttalat syfte eller mål med grupperingen. Gruppen tenderade också att bli en diskussionsgrupp som endast generellt arbetade med frågorna.

Vi såg behovet av att utarbeta en organisation för att på ett effektivare sätt kunna arbeta i frågorna. Vi såg också att vi behövde arbeta med unga både yngre än högstadieelever och äldre än dessa.

Arbetssättet SSPF utarbetades utifrån att vi tagit del av både Malmös och Göteborgs arbete och där vi sedan lokalt anpassade det till vår kommun.

Socialtjänst, skola, polis och fritid – SSPF – arbetar gemensamt med förebyggande arbete. Uppdraget är att motverka ungdomskriminalitet och att fånga upp ungdomar med riskbeteende för ungdomskriminalitet. Vi använder oss av de resurser och arbetsmetoder som finns inom de verksamheter som ingår i SSPF - samverkan och eventuellt andra aktörer utifrån behov.

Det framgångsrika i modellen är att socialtjänst, skola, polis och fritid skapar en gemensam bild av vilka delar som samarbetet ska ske kring.

Arbetet sker utifrån en inventering, identifiering och kartläggning av problem och riskgrupper på kommunnivå och utifrån aktuella behov på grupp- eller individnivå. Alla aktörer tillför sin kunskap för att ge en så heltäckande bild som möjligt. Arbetet är väl förankrat på alla plan och samtliga aktörer ska arbeta förebyggande och samverka med andra.

De som erbjuds SSPF får godkänna samverkanspartnerernas/aktörernas samröre med varandra i ärendet, genom att underteckna en samtyckesblankett (vårdnadshavarnas samtycke vid ärenden som gäller ungdom under 18 år).

Målgruppen är barn och unga från årskurs 5 till och med 25 år.

Syftet med arbetssättet är att skapa ett uthålligt samverkansarbete och en samsyn som genererar att barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa ska få hjälp i ett tidigt skede av en ogynnsam utveckling – på individ eller gruppnivå bland annat genom att:

- Motverka ungdomskriminalitet och fånga upp ungdomar med riskbeteende för ungdomskriminalitet genom att skapa ett uthålligt skyddsnet för barn och unga som befinner sig i riskzon.

Målet är att riskbeteende och kriminalitet ska minska bland ungdomar som blir föremål för insats inom SSPF.

En viktig del i arbetssättet är att vi kan samla ihop alla samverkansparter väldigt snabbt när ett ärende inkommer.

Vi förväntade oss att de resultat vi fick skulle vara till nytta för uppstart av SSPFsamverkan i små kommuner. Vi förväntade oss också att få kunskap om hur de unga samt deras vårdnadshavare som deltagit i SSPFs insatser, ser på arbetssättet och vad det resulterat i för dessa. Detta skulle hjälpa oss att kvalitetssäkra vårt arbete.

Frågeställningar och Metod

Vi utvärderade två delar inom SSPF

1. Processen för framtagandet av arbetssättet/organisationen/ramar. Hur vi gick tillväga och vilka framgångsfaktorer som fanns. Vad gjorde att vi lyckades så bra i samverkansarbetet? Hur hanterade vi eventuella svårigheter?
2. Hur ungdomarna som erbjudits och de ungas föräldrar uppfattar arbetssättet och vad det leder till för ungdomarna och deras familjer – brukarperspektivet.

Utvärderingen skedde genom genomförande av intervjuer samt enkätundersökning med de olika samverkansparterna i modellen. Komplettering till detta skedde genom tillägg av den process som dokumenterats vid möten och arbetssättets hela utvecklande, de kontinuerliga minnesanteckningar förts vid SSPFgruppernas möten som har vävts ihop med utvärderarens rapportering i resultatdelen.

Fördelen med intervjuer är att på plats kunna få de svar man funderar över i stunden vilket kan vara nackdelen med enkätundersökningar då det inte går att fråga personen i fråga. En annan nackdel med enkäter är att svarsfrekvensen kan bli låg vilket skedde i detta fallet.

Genomförande och deltagande aktörer

Christina Söderberg, extern person, doktorand i socialt arbete, Linköpings universitet har utfört delar av utvärderingen. Den andra personen som genomfört andra delar av utvärderingen är Mia Lindblom, folkhälso- beredskapssamordnare i Ockelbo kommun, intern person.

Utvärderingen skedde genom genomförande av intervjuer samt enkätundersökning med de olika samverkansparterna i modellen. Komplettering till detta skedde genom tillägg av den process som dokumenterats vid möten och arbetssättets hela utvecklande. Dessa tillfällen har varit ett tiotal sammanlagt.

Utvärderaren har vid tre tillfällen besökt Ockelbo och den operativa SSPF-gruppen. Grupptervjuer har gjorts vid dessa tillfällen, februari 2014, juni 2014 och juni 2015. Gruppens sammansättning har förändrats från gång till gång, varför endast ansvarig tjänsteman för brottsförebyggande arbete deltagit vid samtliga tillfällen.

Två av tre intervjuer har spelats in på band och transkriberats ordagrant. Vid den sista intervjun gjordes noggranna anteckningar, som vid sidan av transkriberingarna utgjort det viktigaste materialet i utvärderingen. Dokument som överenskommelse mellan polismyndighet och Ockelbo kommun, handlingsplan för överenskommelsen samt handlingsplan för SSPF i Ockelbo kommun har studerats.

Utöver detta har en enklare enkät skickats ut till samverkansparter i ledningsgrupp och operativ grupp (10 st). Endast 4 svar har inkommit – 40 procent - men fritextsvar härifrån ingår i materialet som komplement till intervjumaterialet.

Ambitionen var också att vid ett par upprepade tillfällen intervjua de ungdomar som erbjudits SSPF samt deras föräldrar. I skrivande stund har man inte kommit vidare med något av de ungdomsärenden som varit påtänkta, varför den delen av utvärderingen utgår, liksom uppföljningsdata på kommunnivå.

Material från Ockelbo ingår också i en större forskningsstudie som ska bli en licentiatavhandling om brottspreventiv samverkan med exemplet SSPF (Söderberg, kommande). Hela materialet har analyserats genom tematisk analys, där teman och underteman växt fram genom noggrann upprepad genomläsning. Ockelbostudien kan sägas bli mer stabil då den ingår i en större undersökning och vissa resultat kan ställas i relation till resultat från andra kommuner.

Den erfarenhet som undersökningspersonerna har av den brottförebyggande insatsen är varierande. Några har varit med från starten och är rätt så förtrogna med insatsen medan andra kommit in senare i processen. Dock har samtliga deltagare kunskap om insatsens syfte och mål samt en grundläggande kunskap om utförandet.

Den största bristen/svårigheten med utvärderingen har varit att det inte funnits personer att intervjua till del två - brukarperspektivet. Då vi ej fått några individärenden till SSPF så har detta varit det som varit de största hindren i utvärderingen. Detta ledde till att utvärderingen undersökte varför inte detta skedde, att vi inte fick ärenden på individnivå.

Resultat

Vilka är uppföljningen eller utvärderingens huvudsakliga resultat? På vilket sätt ska kunskapen från utvärderingen eller uppföljningen användas? Vad krävs för att andra ska kunna upprepa den brottsförebyggande insatsen som utvärderades? Är det möjligt att göra om utvärderingen eller uppföljningen?

Utdrag ur ansökan, kursivt:

Vi ska utvärdera två delar inom SSPF.

- 1. Processen för framtagandet av arbetssättet/organisationen/ramar. Hur vi gick tillväga och vilka framgångsfaktorer som fanns. Vad gjorde att vi lyckades så bra i samverkansarbetet? Hur hanterade vi eventuella svårigheter?*
- 2. Hur ungdomarna som erbjudits och de ungas föräldrar uppfattar arbetssättet och vad det leder till för ungdomarna och deras familjer – brukarperspektivet.*

Vi tror att detta kan vara intressant för andra kommuner som befinner sig i ett uppstartsskede av liknande arbetssätt. Att de få ta del av de framgångsfaktorer som ledde till att vi fick ihop en tight och välfungerande organisation. Det som också kan vara intressant för andra är vilka eventuella svårigheter som kan ha funnits på vägen. Hur gjorde vi för att komma förbi det?

Brukarperspektivet ser vi som det viktigaste för oss att ha kunskap om, i det fortsatta arbetet med SSPF. Vi måste veta hur brukarna ser på samarbetsformen. På vilket sätt tycker de att de fått vara delaktiga? Hur ser de på vad insatsen ledde till för dem?

Instabilitet i organisationen

Vi har upptäckt att allt inte fortsatte att gå så smidigt i framtagandeprocessen och implementeringen som det såg ut från början.

Den väl sammansvetsade gruppen som började arbeta med detta och som prioriterade det, splittrades på grund av att många slutade sina tjänster ungefär samtidigt. Även fast forskningen säger att man ska tona ner vikten av relationer i samverkansformer/samarbeten, så har det i alla fall i detta fall varit viktigt. Vi tappade fart när detta hände och fick bygga upp den igen.

Implementering

Under en period prioriterades arbetssättet och lanserades i flertalet forum. Dock tappade vi även fart i detta då vi bytte ut flera deltagare. Det var inte heller självklart vilka personer som skulle in i SSPFgruppen efter att de första bytts ut och det gjorde att vi tappade än mer.

Nu finns ett kommunstyrelsebeslut i Ockelbo att man ska arbeta med SSPF.

Något som också kan inverka på implementeringen av ett arbetssätt som SSPF,

kanske speciellt i den mindre kommunen, är frågan om förtroende. Med detta menas i detta fall att professionella i någon organisation möjligen inte vill gå vidare med kunskap man fått runt en ungdom då man är rädd att förlora den unges eller familjens förtroende. Detta har diskuterats i Ockelbo som ett möjligt hinder i utvecklingen av SSPF.

Individnivån: SSPF-case

Vi har haft svårt att få fram individer att starta en SSPFåtgärd på individnivå kring. Det har varit svårt att ta ett beslut om att starta inom SSPF även om dessa individer väl fallit inom de kriterier vi har i vårt styrdokument.

Bidragande orsaker till att det varit trögt att få igång individarbetet i SSPF Ockelbo kan vara att definition av målgrupp inte varit tydlig nog, tveksam prioritet hos ledning/styrgrupp, otydlighet i beskrivning av arbetssättet inför föräldrar, den lilla kommunens eventuella nackdel med personkännedom samt vissa brister i strukturen.

Områdes- och gruppnivå

Medan utvecklingen av arbetet varit trögt på individnivån, har SSPF- arbetet på områdes- och gruppnivå varit alltmer framgångsrikt i Ockelbo.

Man har bland annat kunnat ringa in och aktualisera exempelvis sniffning/boffning i ett område och genast sätta in åtgärder där. Man har också gemensamt arbetat för drogfri skolavslutning som rönt stor framgång i kommunen. SSPF-organisationen gör att den operativa gruppen snabbt kan sammankallas om det uppstår problem i något område i kommunen, diskutera och planera för såväl förebyggande åtgärder som tidiga insatser på gruppnivå.

Brukarperspektiv

En ambition med utvärderingen var att fånga perspektivet på SSPF hos ungdomar och deras vårdnadshavare– hur hade de upplevt arbetssättet och vad hade det gjort för skillnad för familjen? Tyvärr gick denna del inte att genomföra med anledning av det som beskrivits tidigare.

Den lilla kommunen

En liten kommun har fördelen att det är korta vägar till beslut, en god personkännedom finns ofta mellan myndighetspersoner, det är lätt att nå relevanta instanser för snabba insatser och så vidare. Detta kan förklara att den rekommenderade strukturen för SSPF med en styrgrupp där ärenden lyfts initialt och operativ grupp som gör handlingsplan för den enskilde, inte blivit lika tungt vägande i Ockelbo, eftersom man bedömer att det är lätt att få tag på ansvarig ledningsfunktion och få ett beslut.

Eventuella nackdelar för den mindre kommunen kan vara just detta med personkännedom, att det kan bli extra känsligt för de familjer vars ungdom ska

diskuteras mellan myndigheter, då man kanske har någon annan relation till myndighetspersonerna. Detta är mestadels antaganden, men har diskuterats i de intervjuer som gjorts i SSPF-grupperna i Ockelbo. Omvänt kan det också vara så att representant för någon av organisationerna brottas med förtroendefrågan som nämndes tidigare, det vill säga relation till ungdom och/eller föräldrar gör att man tvekar att gå vidare med kunskap eller oro.

Det ser dock ut som arbetet på grupp- och områdesnivå fungerar bra även i en mindre kommun. Utvärderarens förslag är att bygga vidare på detta arbete och samtidigt fortsätta implementeringsarbetet gällande det individfokuserade SSPF.

Fortsättning SSPF- arbete i Ockelbo – vad har vi tagit till oss av utvärderingen och vad ska vi arbeta vidare med

Styrgruppen för SSPF har beslutat att arbetet ska fortsätta att utvecklas i Ockelbo och kommunstyrelsens beslut fungerar som underlag för detta. Den operativa gruppen har en ambition att ta nya tag och fortsätta driva på utvecklingen av arbetssättet.

Nedan i punktform är de förbättringsåtgärder vi kommer att arbeta vidare med utifrån denna utvärdering:

- Högre prioritet från ledningsfunktioner/styrgrupp
- Uttalad SSPF- samordnare på del av tjänst
- Definiera målgruppen noggrant
- Gör verklighet av planen om bättre struktur på gången i SSPF genom exempelvis ett flödesschema
- Vad är SSPF i Ockelbo? Enas om en specificerad beskrivning som alla kan stå för
- Fortsatt spridning och förankring i de samverkande organisationerna
- Låt områdes/gruppnivån vara grunden för arbetet, fortsatt utveckla detta
- Ta hänsyn till kontexten, det vill säga det specifika med Ockelbo kommun, i den fortsatta utvecklingen av arbetssättet SSPF
- Finns svårigheter eller hinder i samverkan mellan de olika parterna på grund av kultur, styrning, uppdrag eller synsätt? Lyft i så fall dessa och diskutera hur man kan hantera dem
- Följ pågående forskning/utvärderingar om SSPF och SIG för att öka kunskapsnivån och styrkan i arbetssättet
- Fundera över hur en systematisk uppföljning av SSPF-arbetet kan se ut och ha med brukarperspektivet

Det finns en uttalad ambition att gå vidare med SSPF-arbetet på såväl områdes-, grupp- som individnivå. Den fortsatta utvecklingen kommer att ge tydligare svar på hur tillämpningen av ett arbetssätt som SSPF kan fungera i en mindre

kommun och därmed fungera som exempel för andra liknande kommuner som vill ta sig an samverkansformen.

Bifogar:

SSPF-arbete i Ockelbo – utvärdering av processen med införande av en samverkansform samt bifogat även redovisning av medfinansieringstimmar.

Ockelbo 2015-06-30

Mia Lindblom
Folkhälso- beredskapssamordnare/Brotts- drogförebyggare
Ockelbo kommun